

ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕНІТЕНЦІАРНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я

Є.О. Поляков¹, В.Ф. Торбін², В.В. Вороненко³

¹Медична служба пенітенціарної системи

²Українська військово-медична академія

³Науково-практичний центр кардіології та кардіохірургії МОЗ України

Резюме. Дослідженням встановлено, що за останні п'ять років щорічно позбавлялось волі та було під слідством в середньому 125 тис. чоловік або 0,3 % від середньої чисельності усього населення України. При цьому злочинність неухильно зменшувалась - щорічно зареєстрована злочинність знижувалась на 21%00, а число засуджених - на 11 %00. Територіально злочинність була розповсюджена неоднаково: найчастіше вона реєструвалась в Донецько-Придніпровському (Промисловому) регіоні, а найменше - в Західному. Із областей найбільша криміногенність встановлена в Луганській та Запорізькій областях, а найменше - в Львівській та Тернопільській областях. Засуджені це молоді люди, середній вік, яких складає близько 32 р. і це, переважно, чоловіки (на 95-96%).

Ключові слова: пенітенціарне населення, злочинність.

Вступ. Злочинність як негативне явище суспільного життя супроводжувало людство на протязі всього його існування і мабуть буде його супроводжувати ще довго. У багатьох країнах особи, що знаходяться в місцях позбавлення волі є значною частиною загальної популяції, що зазвичай виражається відносною кількістю ув'язнених на 100 тисяч населення. На превеликий жаль нею охоплена значна частина населення України і, в залежності від зміни умов життя, змінюється і тенденція динаміки злочинності.

Особи, що містяться в пенітенціарних установах, нерідко мають специфічні соціально-демографічні характеристики, які виділяють їх в особливу цільову групу суспільної охорони здоров'я. У всьому світі більшість ув'язнених - чоловіки. Значна частина цих людей походить з соціально-незахищених і маргіналізованих соціальних груп, що безумовно позначається на стані здоров'я даних контингентів. У цьому контексті представляється цікавим прослідити склад пенітенціарного населення України в сучасних умовах.

Матеріали та методи дослідження. Дослідження проведене по типу ретро-епідеміологічного дослідження зокрема його санітарно-статистичного методу.

Об'єктом дослідження послужило пенітенціарне населення України, яке знаходиться в СІЗО і в установах відбування покарань (УВП).

Метод спостереження суцільний, тобто ним охоплено все пенітенціарне населення України. Динамічним методом аналізу вивчались динамічні зміни, тобто тенденція змін з 1995 по 2011 рр. злочинності в Україні. При цьому для визначення реальних тенденцій і майбутніх (теоретичних) показників

застосовувався метод найменших квадратів [2]. Розраховувались також темпи росту та приросту.

Математико-статистична обробка матеріалів, зокрема визначення достовірності різниці між порівняльними показниками, здійснювалась за допомогою загальновідомих методів Стьюдента (t), хі-квадрат (χ^2) та дисперсійного (F). Алгоритми розрахунків (формули) методів, якими ми користувалися, викладені в [1-4].

Результати дослідження та їх обговорення.

Як встановлено, в Україні за останні 5 років (2006-2011 рр.) в середньому за рік позбавлялось волі та було під слідством понад 125 тис. осіб, що становить $\approx 0,3\%$ від усього населення країни [5].

Динаміка злочинності в Україні за роки її незалежності представлена на рис. 1, за даними взятими із [5].

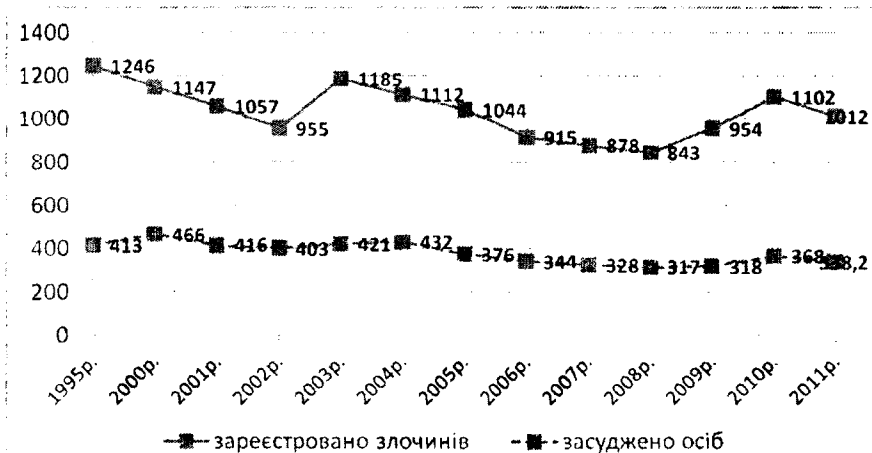

Рис. 1. Динаміка злочинності в Україні з 1996 по 2011 рр. на 100 тис. населення.

Як видно із цього рисунка, злочинність в Україні за роки незалежності розвивалась по синусоїдній кривій. Вона то затухала, то знову суттєво підскакувала. Так, якщо в 1995 р. число зареєстрованих злочинів складало 1246 випадків на 100 тис. населення, то в 2002 р. воно знизилось до 955 випадків або на 23,4%. Потім, в 2003 р. зареєстровані злочини підскочили на 24% і склали 1185 випадків на 100 тис. населення. Далі аж до 2008 р. йшло зменшення злочинності, яка в 2008 р. складала 843‰, що на 28,9% менше, ніж у 2003 р. А потім знову вона збільшилась в 2010 р. на 30,8% і її число складало 1102‰.

По подібній синусоїді розвивалась і динаміка засуджених з 1995 по 2011 рр. Її піки приходились на 2000, 2004 та 2010 рр.

Але, як відомо, сталу тенденцію розвитку любого явища за певний період часу можна встановити лише шляхом вирівнювання показників того чи іншого

явища тим чи іншим методом та визначенням величини та напрямку тенденції розвитку.

Як показало наше вирівнювання динаміки розвитку злочинності методом найменших квадратів, в Україні з 1995 по 2011 рр., не дивлячись на піки в деякі роки її підвищення, відмічалась стала тенденція до зниження злочинності, як за показником зареєстрованої злочинності, так і за показником числа засуджених осіб. Так, зареєстрована злочинність за цей період часу щорічно знижувалась на 21, а число засуджених – на 11 випадків на 100 тис. населення.

Екстраполяційний прогноз за трендовою моделлю показав, що якщо злочинність в Україні в майбутньому буде розвиватись такими ж темпами, що і в 1995-2011 рр., то число зареєстрованих злочинів через 10 років складе:

$$Y_{2021} = 1025\%_{000} - 210\%_{000} = 815\%_{000}, \text{ що на } 19\% \text{ менше, ніж у } 2011 \text{ р.}$$

Число засуджених через 10 років може скласти:

$$Y_{2021} = 378\%_{000} - 110\%_{000} = 268\%_{000}, \text{ що на } 21\% \text{ менше, ніж у } 2011 \text{ р.}$$

Отже, динамічний метод аналізу розвитку злочинності в Україні за час її незалежності вказує на позитивні тенденції розвитку цього негативного явища для суспільства. Зменшення контингенту засуджених зменшить і обсяги числа хворих та надання медичної допомоги засудженим. А це, в свою чергу, позитивно відіб'ється на якості надання цьому контингенту медичної допомоги.

Певний інтерес викликає також вивчення територіальних особливостей розповсюдженості злочинності в Україні. Ми вивчали регіональні особливості цієї розповсюдженості. Як відомо існує декілька типів регіонального поділу України. Ми вибрали тип поділу території України на медико-географічні регіони, запропоновані українськими фахівцями раніше [6]. За цим поділом Україна ділиться: на Донецько-Придніпровський або Промисловий регіон (до нього відносяться Донецька, Дніпропетровська, Запорізька та Луганська області); Південний регіон (АР Крим, Одеська, Миколаївська та Херсонська області); Центральний регіон (Вінницька, Кіровоградська, Хмельницька, Черкаська та Київська області); Північний регіон (Полтавська, Сумська, Чернігівська та Харківська області); Західний регіон (Житомирська, Волинська, Рівненська, Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Тернопільська та Чернівецька області).

Дані про розподіл злочинності по регіонах України представлені в табл. 1 та на мал. 2. В них наводяться дані лише про число засуджених по регіонах.

Таблиця 1

Число засуджених по регіонах України в 2010 р. на 100 тис. населення

Регіони	Чисельність засуджених, ‰	Fcp.	η	p
1. Донецько-Придніпровський (Промисловий)	500	33,22	0,932	< 0,01
2. Південний	432			
3. Північний	367			
4. Центральний	337			
5. Західний	268			
По Україні	368			

Із таблиці слідує, що злочинність найбільш розповсюджена в Донецько-Придніпровському регіоні, де число засуджених в середньому по регіону складає 500 випадків на 100 тис. населення, що на 35,9% більше ніж в середньому по Україні. Далі по рівню засуджених слідує Південний регіон, де рівень засудженості складає 432‰, що на 17,4% більше за загальноукраїнський показник. В Північному регіоні рівень засудженості такий, як в середньому по Україні, а в Центральному регіоні він на 8,4% нижчий за загальноукраїнський рівень.

Найменше засуджених реєструвалось в Західному регіоні, де він складає 268 випадків на 100 тис. населення, що на 27% нижче за загальноукраїнський показник і на 46% нижче за показник Донецько-Придніпровського регіону. Із окремих областей найбільші показники засудженості реєструвались в Запорізькій (539‰) та Луганській (555‰), а найменші – в Львівській (226‰), Тернопільській (231‰), Закарпатській та Чернівецькій (по 233‰) областях. Дисперсійний аналіз показав, що цей розподіл злочинності по регіонах статистично достовірний ($p < 0,01$). Територіальний зв'язок злочинності дуже сильний ($\eta = 0,912$).

Для наочності ці регіональні особливості розповсюдження злочинності представлені на (мал. 2).

За своїм складом пенітенціарне населення дуже різне, як за місцем відбування покарання, так і за вчиненими злочинами, віком і інше, що може відбиватись на показниках здоров'я (табл. 2 та 3).

Таблиця 2

Чисельність пенітенціарного населення України за 2006-2011 рр. за місцем відбування покарань та за кількістю ув'язнень

Ознаки	2006 р.		2011 р.		χ^2 або t	p
	абс.	%	абс.	%		
1. Місце відсилки:					$\chi^2=0,59$	> 0,05
- слідчі ізолятори(СІЗО)	32619	20,3	38278	24,8		
- установи виконання покарань (УВП)	128109	79,7	115950	75,2		
Усього	160728	100,0	154228	100,0		
2. Кількість ув'язнень:					$\chi^2=0,21$	> 0,05
- первинне	37619	45,6	38596	49,0		
- повторне	44936	54,4	40175	51,0		
Усього	82555	100,0	78771	100,0		
3. Середня тривалість ув'язнень						
- первинного	4,7±0,4	-	5,2±0,5	-	t=0,78	> 0,05
- повторного	4,8±0,7	-	4,9±0,7	-	t=0,10	> 0,05

Із табл. 2 слідує, що за останні п'ять років основна частина пенітенціарного населення (понад 70%) знаходилась в установах виконання покарань, а 20-25% – в слідчих ізоляторах.

Первинне ув'язнення, за цей час мали 46-49% ув'язнених, а повторне – 51-54%, тобто, майже однакова кількість.

За цей час середня тривалість як первинного, так і повторного ув'язнення складала близько 5 років.

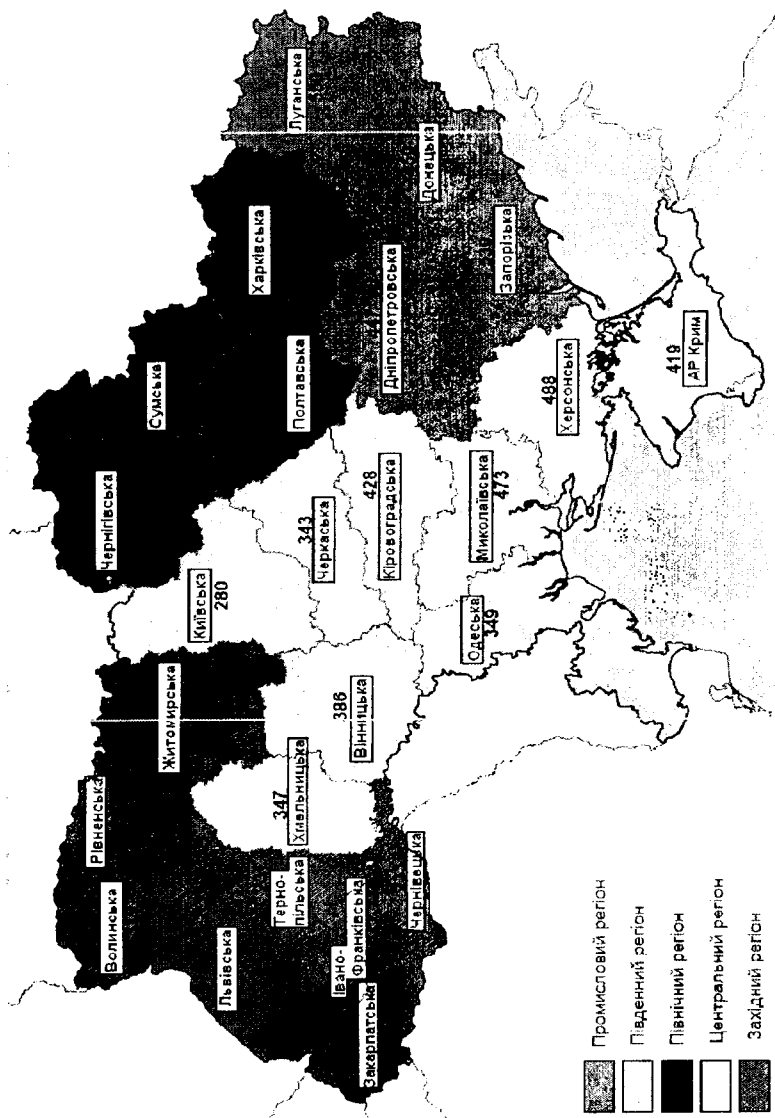

Рис. 2. Картограма розповсюдженості чисельності засуджених по регіонах України в 2010 р. на 100 тис. поселення, за даними, взятими із [7].

За період з 2006 по 2011 рр. суттєвих змін в кількості та структурі пенітенціарного населення по цих ознаках не відмічалось ($p > 0,05$).

Стан здоров'я любого населення, як відомо, в значній мірі залежить від його віку. В молодому віці люди частіше хворіють на інфекційні хвороби, а в похилому віці – на хронічні хвороби. В нижче наведеній таблиці приводяться дані про статеві-віковий склад контингенту населення, що вивчається (табл. 3).

Таблиця 3

Статеві-віковий склад пенітенціарного населення України в 2006-2011 рр.

Ознаки	2006 р.		2011 р.		χ^2 або t	p
	абс.	%	абс.	%		
1. Вік, років:					-	-
– до 20	4020	2,5	6868	4,4		
– 20-30	59440	37,0	56727	36,8		
– 30-40	56736	35,3	54296	35,2		
– 40-55	36050	22,4	32565	21,1		
– 55-60	3259	2,0	2597	1,7		
– понад 60	1223	0,8	1175	0,8		
Усього	160728	100,0	154228	100,0		
В середньому	32,6±0,02		31,8±0,03		t=22,22	< 0,01
2. Стать:					$\chi^2=0,04$	> 0,05
– чоловіки	152277	94,7	147497	95,6		
– жінки	8451	5,3	6731	4,4		
Усього	160728	100,0	1544228	100,0		

Як видно із таблиці за останні 5 років переважна більшість (понад 97%) пенітенціарного населення України склали люди працездатного віку і в основному (близько 95%) чоловічої статі.

Це молоде населення, його середній вік складав близько 32 років. Але слід відмітити, що з 2006 по 2011 рр. це населення ще помолодшало на 0,8 р. або на 10 місяців і ця різниця статистично достовірна ($p < 0,01$).

Підкреслимо, що в 2011 р. середній вік усього населення України складав 39,3 р., а без дітей – 44,8 р. На долю ж чоловіків приходилось 46,1%, а жінок – 53,9% [ДНГ].

Такий демографічний стан пенітенціарного населення вказує на те, що показники його здоров'я повинні бути невеликими.

В табл. 4 представлено розподіл пенітенціарного населення по медико-географічних регіонах України.

Із таблиці видно, що як і слід було чекати, більше третини пенітенціарного населення знаходиться в Промисловому регіоні (38,7%), а найменше в Південному регіоні (13,7%). У той же час осіб СІЗО найменше ресструється в Західному регіоні (12,4%). Наведений в табл. 4 розподіл пенітенціарного населення по регіонах України статистично достовірний ($p < 0,01$).

Чисельність пенітенціарного населення в 2011 р. по медико-географічних регіонах України, за даними, взятими із [ДНГ]

Регіони	Усього		У тому числі			
			в СІЗО		в УВП	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%
1. Донецько-Придніпровський (Промисловий)	59740	38,7	14686	38,4	45054	38,8
2. Південний	21088	13,7	5684	14,8	15404	13,3
3. Північний	25263	16,4	7203	18,8	18060	15,6
4. Центральний	25274	16,5	5977	15,6	19296	16,7
5. Західний	22714	14,7	4728	12,4	18136	15,6
Усього	15409	100,0	38278	100,0	115950	100,0
χ^2	22,14		22,21		22,40	
p	< 0,01		< 0,01		< 0,01	

На завершення підкреслимо, що в 2010 р. злочинність, пов'язана з наркотичними, сильнодіючими засобами та прекурсорами складала 56878 випадків або 33,7% від всіх скоєних злочинів (168,8 тис. випадків) [5]. Зважаючи на цей факт, можливо передбачити, що така велика частка ув'язнених, зв'язаних з наркотичними засобами, внесе свої особливості в стан здоров'я пенітенціарного населення.

Висновок:

Дослідженням встановлено, що за останні п'ять років щорічно позбавлялось волі та було під слідством в середньому 125 тис. чоловік або 0,3 % від середньої чисельності усього населення України.

Слід підкреслити, що за роки незалежності в Україні злочинність з 1995 по 2011 рр. неухильно зменшувалась. Як показало вирівнювання динаміки розвитку цього явища, щорічно зареєстрована злочинність знижувалось на 21%_{року}, а число засуджених – на 11%_{року}.

Територіально злочинність була розповсюджена неоднаково: найчастіше вона реєструвалась в Донецько-Придніпровському (Промисловому) регіоні, а найменше - в Західному. Із областей найбільша криміногенність встановлена в Луганській та Запорізькій областях, а найменше – в Львівській та Тернопільській областях.

За місцем відбування покарань пенітенціарне населення ділиться на тих, хто знаходиться в слідчих ізоляторах (їх близько 20%) та тих, хто знаходиться в установах виконання покарань (їх близько 80%). Більше 50% засуджених мають повторне покарання. Строк, як первинного так і повторного покарань, в середньому складав 5 років.

Засуджені це молоді люди, середній вік, яких складає близько 32 р. і це, переважно, чоловіки (на 95-96%).

Майже 34% засуджених склали особи, злочин яких був пов'язаний з наркотиками та подібними до них речовинами.

Література:

1. Торбин В.Ф. Методика комплексной оценки здоровья населения, пострадавшего от последствий аварии на Чернобыльской АЭС, на основании

использования данных государственной статистической отчетности / [В. Ф. Торбин, В. М. Доценко, А. Е. Присяжнюк и др.]. – К.: «МедЭкол УкрРНПФ «Медицина-Экология», – 1997. – 113 с.

2. Сепетлиев Д. Статистические методы в научных медицинских исследованиях / Дмитрий Сепетлиев; под ред. А.М. Меркова. – М.: Медицина, – 1968. – 419 с.

3. Мерков А. М. Санитарная статистика (пособие для врачей) / [А. М. Мерков, Л. Е. Поляков]. – М.: Медицина, – 1974. – 384 с.

4. Макаров П. Г. Применение ЭВМ для изучения заболеваемости населения / [П. Г. Макаров, Э. М. Менчер, О. М. Новиков, И. Ф. Романов]. – Красноярск: МЗ РСФСР, – 1968. – 236 с.

5. Статистичний щорічник України / [За ред. О.Г. Осауленка; відп. за випуск Н. П. Павленко]. – К.: Державна служба статистики України, – 2011. – 559 с.

6. Грабовский П. П. Некоторые особенности заболеваемости населения медико-географических районов Украины / Грабовский П. П., Липницкая Б. Б., Вороная Г. Ю. // Советское здравоохранение. – 1967. – № 9. – С. 32-36.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕНИТЕНЦИАРНОГО НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ СОСТОЯНИЯ ЕГО ЗДОРОВЬЯ

Поляков Е.О., Торбин В.Ф., Вороненко В.В.

Резюме. Исследованием установлено, что за последние пять лет ежегодно лишалось воли и было под следствием в среднем 125 тыс. человек или 0,3 % от средней численности всего населения Украины. При этом преступность неуклонно уменьшалась – ежегодно зарегистрированная преступность снижалась на 21%⁰⁰⁰, а число осужденных – на 11 %⁰⁰⁰.

Территориально преступность была распространена неодинаково: чаще всего она регистрировалась в Донецко-Приднепровском (Промышленном) регионе, а менее всего – в Западном. Из областей наибольшая криминогенность установлена в Луганской и Запорожской областях, а менее всего – в Львовской и Тернопольской областях.

Осужденные это молодые люди, средний возраст, которых составляет в около 32 г. и это, преимущественно, мужчины (на 95-96%).

Ключевые слова: пенитенциарное население, преступность.

DESCRIPTION OF PENITENTIARNOGO POPULATION OF UKRAINE IS IN CONTEXT OF FORMING OF THE STATE OF HIS HEALTH

S.Polyakov, V.Torbin, V.Voronenko

Summary. It is set research, that for the last five years annually deprived will and it was on the trial on the average 125 thousands of persons or 0,3 % from the middle quantity of all population of Ukraine. Thus criminality steadily diminished is the annually registered criminality went down on 21%⁰⁰⁰, and number of convict – on 11 %⁰⁰⁰.

Territorial criminality was widespread differently: more frequent than all it was registered in the Donetsk-Pridneprovskom (Industrial) region, and least – in Western. From areas most криминогенность is set in the Lugansk and Zaporozhe areas, and least – in the Lvov and Ternopol's areas.

Convict it is young people, middle age, which makes in 32 about and it, mainly, men (on 95-96%).

Keywords: penstenchiarnoye population, criminality.